

Л.М. Янчева, канд. екон. наук, проф.

А.О. Борисова, доц.

І.В. Удовенко, канд. філол. наук, доц.

С.П. Вялкіна, доц.

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ІНТЕРАКТИВНОГО ЕЛЕКТРОННОГО ПОСІБНИКА «LE FRANÇAIS» У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Розглянуто питання організації розробки інтерактивних електронних посібників у вигляді мережевого інформаційного ресурсу з метою активізації засвоєння навчального матеріалу, розвитку мовних навичок і творчого мислення у студентів, організації самостійної роботи у процесі вивчення французької мови.

Рассмотрены вопросы организации разработки интерактивных электронных пособий в виде сетевого информационного ресурса с возможностью активизации усвоения учебного материала, развития языковых навыков и творческого мышления у студентов, организации самостоятельной работы в процессе изучения французского языка.

The questions concerning elaboration of step-by-step on-line tutorial e-books as a network information resource able to activate academic material acquisition, develop students' language skills and creative mentality are considered in the article. It is created for the organization of self-study training in the process of French language learning.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасна освіта поєднує зміст та технології навчання. Більшість методичних матеріалів формується, як правило, в електронному вигляді, потім вони можуть бути подані у вигляді мережевого інформаційного ресурсу. У зв'язку з цим актуальним завданням є створення інтерактивних електронних посібників для забезпечення різних видів навчального процесу.

Інтернет надає цілий спектр технологій, які можуть бути використані (і вже успішно використовуються) під час розробки й упровадження інтерактивних навчальних курсів як для дистанційного навчання, так і для організації практичних занять та самостійної роботи студентів.

Крім того, комп'ютерні інтернет-технології надають такі можливості для розвитку змісту освіти:

- організація і структуризація змісту освіти;
- зв'язок елементів змісту освіти;
- використання різних видів інформації (мультимедіа системи);
- модульність і оперативний доступ до фрагментів змісту;
- адаптація змісту навчального матеріалу до індивідуального навчального рівня тощо [4].

Www-технології (веб-технології) найчастіше використовуються у сфері освіти. Веб-технології мають свою сферу застосування, пов'язані з реалізацією певних завдань у межах навчального курсу: забезпечення взаємодії з викладачем, виконання спільних проєктів, подання навчальної інформації. Створення веб-сторінок є базовим засобом візуалізації інформації в рамках дисципліни, яка вивчається.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Електронні інтерактивні технології широко впроваджуються в сучасну освіту. Розвиток телекомунікаційних технологій дозволяє успішно вирішити низку проблем:

- будь-які освітні матеріали стають доступними для усіх охочих;
- студенти можуть обрати дисципліну і вчитися через мережу;
- можливим стає використання нових форм освітньої допомоги [3].

Доступ до освітніх матеріалів здійснюється через електронні варіанти підручників і навчальних матеріалів, у тому числі й через мережу Інтернет. Мережа надає доступ до практично необмеженого розмаїття матеріалів (підручників і навчальних посібників, задачників, допоміжної та довідкової літератури, статей). З використанням електронних книг поступово зникає необхідність мати традиційні набори підручників або електронні бібліотеки.

Доступ до викладачів також може бути дистанційним, тобто викладач і учень можуть спілкуватися в реальному часі через мережу. Така організація навчання дозволяє мати доступ як до найрізноманітніших навчальних предметів, так і до кваліфікованих викладачів, наприклад, щоб одержувати в них консультації [2].

Звичайно, час викладача завжди обмежений, індивідуально навчатися в нього через мережу не можливо, але слухати лекції або бути присутніми на заняттях в аудиторії через мережу можуть багато охочих. На відміну від більш ранніх, «нецифрових» варіантів

викладання (наприклад, навчального телебачення), під час навчання через мережу можна обирати курси, до яких підключатися. При цьому такі курси можуть бути забезпечені мережевими інтерактивними навчальними посібниками і консультаціями викладачів [3]. Також з'являється можливість дистанційного супроводження заліків та іспитів (без виїзду на місце їх проведення), тобто підтвердження одержаних знань.

Розвинена електронна допомога включає мультимедійні засоби (відеоролики, звукові ролики), а іноді й деякі системи самостійної перевірки знань студентами. Така перевірка, як правило, являє собою набір тестів, тобто не містить нічого нового порівняно з традиційними технологіями.

Послідовність електронної допомоги – це, по суті, програма, закладена в структуру курсу. Таким чином, послідовність можна визначити як траєкторію руху суб'єкта за елементами структури електронного курсу. Чітка послідовність потрібна для створення будь-якої навчальної програми для користувачів, щоб електронний курс (електронний педагог) супроводжував того, хто навчається. Основний аргумент – навчальна необхідність, тобто необхідність досягнення поставленої перед студентом мети [4].

Сучасні електронні навчальні посібники, як і їх неелектронні попередники, мають допоміжний характер і не замінюють викладача. Якщо така заміна буде можлива, то відбудеться це дуже нескоро.

Усе вищезазначене зумовлює актуальність теми дослідження і зумовлює необхідність її подальшого вивчення та розвитку.

Мета та завдання статті. Метою статті є розкриття сутності створення електронних засобів освіти як допомоги викладачеві, а не заміна його. На початковому етапі було поставлено завдання розробити інтерактивний електронний посібник (ЕП) для вивчення французької мови та організації самостійної роботи з розвитку усного мовлення для студентів 1-го курсу денної форми навчання на основі збірника методичних вказівок *LE FRANÇAIS "Організація практичних занять та самостійної роботи з розвитку усного мовлення" (Частина I)* засобами сучасних мережних технологій. Методичні вказівки призначаються для студентів немовних спеціальностей і включають лексико-граматичний матеріал (лексику, граматичні структури й мовні моделі), тексти та серію інтерактивних тренувальних і комунікативних вправ.

До набору лексико-граматичного матеріалу, текстів і практичних робіт, що входять у ЕП, висувуються такі вимоги [2]:

- можливість дистанційного виконання роботи через локальну мережу або глобальну мережу Інтернет за допомогою браузера Microsoft Internet Explorer;
- наявність у практичних роботах теоретичної частини;
- теоретичний матеріал повинен містити як обов'язкову для вивчення частину, так і інформацію для поглибленого вивчання теми;
- наявність чіткого, структурованого викладу матеріалу з поділом на логічні розділи;
- дружній, інтуїтивно зрозумілий інтерфейс для проведення заняття;
- наявність навігатора, що поєднує набір тем ЕП і дозволяє просто й швидко робити доповнення та зміну навчального матеріалу для підвищення його актуальності.

Вирішується комплекс завдань, що виникають на початковому й наступному етапах створення функціонально повної системи навчального електронного посібника. При цьому розглянуті рекомендації не претендують на універсальність, а є лише одним із численних рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі розвитку інноваційно-комунікаційних технологій методика викладання іноземних мов у немовних ВНЗ перетворюється на технологію процесу навчання, де, крім традиційних суб'єктів навчального процесу (викладача, студента, навчального колективу), з'являється дидактичне інформаційне середовище.

Організація самостійної (індивідуальної, групової) діяльності студентів за допомогою мережевих інформаційних ресурсів передбачає використання новітніх педагогічних технологій, що стимулюють розкриття внутрішніх резервів кожного студента й водночас сприяють формуванню соціальних якостей особистості. Саме тому пошук шляхів вдосконалення методики викладання, застосування нових методів викладання є постійно актуальними завданнями викладача. У процесі викладання іноземних мов професійного спрямування у немовних ВНЗ використання ефективних методів навчання необхідне для вдосконалення методики викладання. Поряд із традиційними методами доцільно застосовувати нові. Варто відмітити, що інформаційні технології є ефективним засобом реалізації сучасних методів викладання іноземних мов.

У нашому дослідженні запропоновано інноваційно-комунікаційний підхід до використання навчального потенціалу попереднього методичного забезпечення, який дозволяє здійснити обробку навчального матеріалу і дає змогу створити широкий спектр

комп'ютерних програм навчального, діагностичного, оцінювального та корекційного характеру. На підставі вищезазначеного, під час створення електронного посібника «LE FRANÇAIS» використовувався збірник методичних указівок І.В. Удовенко, М.І. Крупей «LE FRANÇAIS». Збірник методичних указівок має за мету допомогти в самостійній роботі з розвитку практичних навичок усного мовлення, оволодінні та вдосконаленні лексичного матеріалу за поданою тематикою. Головним принципом збірника є його мовна спрямованість і використання інтерактивних вправ.

У ході аналізу було виявлено, що теоретичний матеріал збірника «LE FRANÇAIS» придатний для комп'ютерної реалізації та може бути ефективно поданий у вигляді електронного посібника. Цей висновок ґрунтується на тому, що теоретичний матеріал чітко структурований, має виражену практичну спрямованість і надає студентам великий простір для самостійної роботи.

На етапі розробки електронного посібника був написаний текст, підбрано ілюстративний та довідковий матеріал, створено ескізи інтерфейсу і сценарій навчальної програми, а також сценарії окремих блоків (анімаційних фрагментів та програм, що реалізують комп'ютерне моделювання, блоків перевірки знань тощо). На цьому ж етапі розроблялися різноманітні варіанти подання навчального матеріалу як за формою, так і за змістом.

Електронний посібник виконано з використанням інтернет-технологій у формі статичного навчального веб-ресурсу з анімаційними ілюстраціями та елементами технічної інтерактивності. Він включає інтегроване середовище, що містить допоміжну інформацію для найбільш ефективного навчання. Реалізовано зручний інтерфейс спілкування студента з комп'ютером, що дозволяє проводити процес навчання найбільш наочно та ефективно [2].

В основу програмної реалізації ЕП закладено модульний принцип. Кожен модуль являє собою інформаційну одиницю, що уніфікує підхід до структурування цілого на частини та створює цілісне уявлення про певну предметну галузь. Гіпертекстові HTML-файли, що входять у структуру курсу, орієнтовані на використання в середовищі різного типу апаратних і програмних засобів у інтернет-мережах, а також у локальних мережах із файл-серверною архітектурою, при необхідності, на окремих персональних комп'ютерах.

Електронний посібник «LE FRANÇAIS» має структуру навчання, яка може використовуватися в навчальному процесі для організації самостійної роботи студентів денної та заочної форм навчання, а також

може бути одним з елементів дистанційного навчання (ДН) для вивчення французької мови [1].

Текст навчального курсу структуризовано з визначенням точного переліку всіх необхідних тем, що мають бути викладені в даному курсі, з розподілом на розділи і теми. Використано різні мнемонічні прийоми, включаючи шрифтові виділення, використання графіки, малюнків і мультиплікації.

Попередня версія посібника була створена в середовищі текстового процесора Word. При цьому використовувалися інструментальні засоби створення рисунків, технологія OLE, можливості вставки зображень тощо. Особливу увагу приділено структуруванню матеріалу – розподілу його на розділи, теми, складанню змістів розділів та тем.

Кожна мінімальна логічна частина (тема) являє собою окремих файл, а всі створені файли розміщено в одному каталозі. Текст посібника ретельно відредагований у текстовому редакторі Word, щоб надалі не вносити в нього значних змін. Остаточний відредагований текст перетворено в гіпертекст (HTML формат).

На етапі створення інтерактивного ЕП «LE FRANÇAIS» проведено структурування навчального матеріалу для розміщення його на веб-сторінках, компонування навчальних веб-сторінок, а також ефективне використання різних засобів подання інформації в рамках навчального веб-курсу.

Структура й послідовність розміщення матеріалу в навчальному веб-курсі визначаються поглядами авторів курсу на проблему навчання взагалі, а також специфікою матеріалу, педагогічними цілями й використовуваними методами навчання зокрема. У разі використання веб-технологій посилюється вплив обраної моделі навчання на структуру курсу [4].

Запропонований комп'ютерний веб-посібник складається з декількох завершених взаємозалежних фрагментів, кожен з яких має певну функцію та візуально представлений окремим модулем.

Рисунок Головна сторінка ЕП «LE FRANÇAIS»

Форма подання матеріалу лаконічна. Жодна з веб-сторінок не містить зайвої інформації (графічної або текстової), що могла б відвернути увагу студента, який навчається. Використано переважно світлі відтінки фону сторінок. Включаючи в програму графічні зображення, урахувавши, що сторінки будуть проглядатися в системах із різним графічним дозволом і глибиною кольору, і орієнтувалися на апаратні засоби. Використання графічних форматів, які підтримують стиснення зображення (GIF, JPEG), дозволило скоротити загальний обсяг посібника.

Створення різних елементів та тематичних модулів ЕП здійснювалось паралельно, об'єднання відбулось на завершальному етапі. Дисципліну розподілено на теми, сформовано систему гіпертекстових посилань. Одним із найважливіших чинників під час формування електронних навчальних матеріалів є методична й дидактична структуризація. На цьому етапі створено й систематизовано єдину файлову структуру ЕП [4].

Обов'язковим компонентом ЕП є титульна сторінка (вона ж водночас є змістом і головним меню), що містить такі модулі (рис.):

передмова; основний теоретичний матеріал; тести; додатковий матеріал; словник; література та інтернет-ресурси; автори.

Теоретичний матеріал структуровано за темами й підтемами з можливістю прямого доступу до кожної структурної одиниці. Кожна тема теоретичного матеріалу супроводжується набором теоретичних та практичних завдань для самостійного виконання. Веб-сторінка теми має навігаційне меню [2].

Меню головної сторінки посібника містить також кнопку «Додатковий матеріал», після натискання якої відкривається веб-сторінка з посиланням на словник і тестовий тренінг, призначений для перевірки знань вивченого матеріалу за темами посібника.

ЕП «LE FRANÇAIS» побудовано на специфікації мови розмітки гіпертекстів HTML, DHTML, мови опису сценаріїв Java та JavaScript, веб-редактора FrontPage. Загальний розмір навчального веб-ресурсу складає більше 7 Мбайт. Він має чітку структуру: кожна тема складається зі списку слів, які потрібно засвоїти, основного тексту, мікродіалогів з теми тренувальних і творчих вправ, спрямованих на засвоєння лексики, а також повторення граматичних явищ, притаманних французькій мові. ЕП включає інтегроване середовище, яке містить допоміжну інформацію для найбільш ефективного навчання. Реалізовано зручний інтерфейс спілкування студента з комп'ютером, що робить навчання більш наочним та ефективним [4].

Механізм перевірки рівня знань реалізовано засобами мови сценаріїв JavaScript. Він являє собою систему тестів і завдань для самостійного опрацювання, призначену для самоконтролю та контролю засвоєних студентами знань із кожного розділу курсу.

Висновки. Таким чином, навчання за допомогою інтерактивних веб-технологій – нова організація освітнього процесу, яка базується на принципі самостійного навчання студента. Середовище електронних навчальних ресурсів характеризується тим, що будучи віддаленими від викладача в просторі і (або) часі, однак, студенти мають можливість у будь-який момент підтримувати діалог за допомогою засобів телекомунікації.

Використанню інтерактивної електронної допомоги ЕП «LE FRANÇAIS» в навчальному процесі притаманні такі особливості:

1. Гнучкість. Кожен студент може вчитися стільки, скільки йому особисто необхідно для засвоєння запропонованого навчального матеріалу й отримання необхідних знань з обраної спеціальності.

2. Модульність. В основу створення ЕП закладено модульний принцип. Це створює цілісне уявлення про певну наочну сферу і

дозволяє формувати навчальний план, що відповідає індивідуальним або груповим потребам.

3. Дистанційність. Відстань від місця знаходження студента до навчального закладу (за умови якісної роботи зв'язку – локальної мережі та глобальної мережі Інтернет) не є перешкодою для ефективного освітнього процесу.

4. Асинхронність. У процесі навчання викладач і студент можуть реалізовувати технологію навчання й вивчення незалежно в часі, тобто за зручним для кожного розкладом і в зручному темпі.

Платформа інтерактивного електронного посібника «LE FRANÇAIS» може використовуватися як у глобальній мережі Інтернет, так і в корпоративних мережах Інтранет.

Отже, безперечним є той факт, що використання навчального потенціалу інноваційно-комунікаційних технологій у процесі викладання іноземних мов дозволяє реалізувати обґрунтований вибір найкращого варіанту навчання з погляду раціональної витрати часу, розширення й удосконалення знань студентів, формування повноцінного професійного розвитку особистості. Такі форми роботи мають високий навчальний та методичний потенціал для перспективних напрямків здійснення навчального процесу у вищому навчальному закладі.

Список літератури

1. Удовенко І. В. LE FRANÇAIS. В 1 ч. / І. В. Удовенко, М. І. Крупей – ХДУХТ, 2006. – 92 с.

2. Янчева Л. М. Формування навчально-методичних матеріалів, використання Web-технологій. / Л. М. Янчева, С. П. Вялкіна // зб. наук. праць / ХДУХТ. – Х., 2005. – С. 367–373.

3. Газизова Г. М. Использование методов интерактивного обучения как фактор успешного овладения студентами профессиональными компетенциями // Труды МГТА. – 2008. – Вип.7 (3). – Режим доступа: <<http://www.e-magazine.meli.ru/vipusk7.htm>>.

4. Зими́на О. В. Рекомендации по созданию электронного учебника [Электронный ресурс] / О. В. Зими́на, А. И. Кириллов. – Режим доступа // <<http://www.academiaxxi.ru>>.

Отримано 01.05.2013. ХДУХТ, Харків.

© Л.М. Янчева, А.О. Борисова, І.В. Удовенко, С.П. Вялкіна, 2013.